

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

כי תצא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת כי תצא

- ב.....ונתנו ה' אלוקיך בידך - הוא הנותן והוא עושה הכל בכל מכל כל.....
- ח.....כי תצא למלחמה - 'ציאת' האדם וירידתו לעולם הזה הוא רק 'למלחמה'.....
- ט.....והיה מחניך קדוש - השראת השכינה תלויה במידת שמירת הקדושה.....
- י.....קראוהו בהיותו קרוב - קבלת התפילות בימים אלו.....
- יג.....אריה שאג מי לא יירא - להיות ירא וחרד מאימת הדין.....
- טז.....וצדקה תהיה לנו - להיטיב איש לרעהו ולא להיפך ח"ו.....

פרשת כי תצא

ונתנו ה' אלוֹקֵינוּ בַיַּד - הוא הנותן והוא עושה הכל בכל מכל כל
 (ב.) ועשית מעקה לגגך, כי יפול הנופל ממנו - ראוי
 היה ליפול מששת ימי בראשית (כמבואר שם בגמ' 'שהרי
 לא נפל והכתוב קראו נופל'), אבל אתה לא תגרום שתהא
 מיתתו על ירך. וענין המדרש הזה [שלכאורה קשה,
 מה שאמרו שהיה ראוי ליפול מששת ימי בראשית, כתב רבינו בחיי בזה"ל, 'וע"ד המדרש (שבת

א. הנה ציווי זה של עשיית מעקה לגגך הוא 'בניין אב' לכל חיוב השתדלות גשמית להרחיק את הסכנה - שלא יפול הנופל ממנו. אכן שמעו נא והתבוננו נא במעשה הנורא שממנו נלמד עד כמה השתדלות רוחנית מרחיקה את הפורענות ומצילה מסכנת מוות כפשוטו לחיים, וכאשר מספר הרה"ח ר' יעקב הלוי יאזשעף שליט"א מנהל ארגון 'הצלה' בבני ברק, שהיה עד לכל הפרטים בסיפור.

ביום ראשון פרשת ראה תשפ"ד העעל"ט בשעה 5:39 לפנות הבוקר התקבלה קריאת חרום ועזרה אצל מתנדבי הארגון, על שריפה שפרצה ברחוב 'סמטת מנשה' בבני ברק בבנין דירות בקומה ג', ויש זוג שלכודים בתוך הבית. היות שמשרדי 'ארגון הצלה' נמצאים ממש באותו רחוב, הנני מכיר את הבית הלזה היטב היטב, וידעתי שהרחוב מאוד צר, עד שאין כל גישה לרכב של חברת 'מכבי אש' שיש בו מנוף (קרעי"ן) להגיע לתוך הרחוב, אנשי הצלה מיהרו מאד והגיעו למקום השריפה, ואכן לעיניהם נגלה מחזה מזעזע - בחלון הבית עומדים בעלי הדירה - זוג מבוגר, שכבר לא היה באפשרותם לצאת מהבית דרך חדר המדרגות הואיל ונתמלא כולו באש ותמרות עשן, האנשים עמדו בחלון ונופפו בידם בקריאת הצלה, וכמעט שנואשו מחייהם, בראותם איך שהשריפה מתפשטת ואין לאל ידם להושיע, וכבר ראו את המוות נגד עיניהם, מי באש... ומי בחנק רח"ל... והגם שלארגון 'מכבי אש' יש מנוף מיוחד למצבים כגון דא, בו קבועים סולמות גדולים שע"י אפשר לעלות ולטפס עד לחלון הבית לחלץ לכודים, אך מאחר שרחוב זה הוא מאוד צר, הודיעו כוחות הכיבוי שהיו בדרכם אל המקום שהם רואים שאין באפשרותם להיכנס לרחוב זה. ובינתיים האש משתוללת, ומתקרבת אליהם, ועל פי דרך הטבע לא היה נראה כל דרך להציל אותם, כי גם לא היה ניתן לעלות בחדר המדרגות מפאת העשן הסמיך והכבד שהיה שם והאש המתפשטת.

באותה שעה הגיע שליח הצלה ממתנדבי הארגון איש החסד הרב אלחנן מאמו הי"ו, שהבחין כי הקב"ה הקדים רפואה למכה - לא פחות ולא יותר - בדיוק מתחת לחלון הבית שבו עמדו הזוג וצעקו לעזרה, נמצאת מרפסת העומדת לסוכה (הבנייה כל השנה עם קירות וגג שאפשר להזיזו לצד בערב סוכות), ועל ידה אפשר להגיע עד אליהם ממש, ולנסות להצילם. ואכן, הוא לא חשב פעמיים, מיד חיבר סולם, קפץ על מעקה עד שהגיע על הגג של אותה 'סוכה', ומיד משך החוצה ראשונה את הזקנה, ואח"כ את בעלה שחלק מזקנו כבר נשרף, וגם כבר נכווה בכמה חלקים מגופו (אפשר לשמוע במכשיר הקשר, איך שאומרים לאיש ההצלה, שיעמיד את הניצולים בצידי הגג של הסוכה, היכן שיש מסגרת מברזל, ולא במרכז הסוכה שהגג יכול ליפול היות ואינו עשוי מבטון, גם יכולים לשמוע גם איך שמבקש שיבואו להציל אותם שהוא תלוי בין שמים לארץ והאש ממש מתקרבת אליהם), וניצלו לחיים.

והנה נזכר הרב רבי יעקב שהוא יודע את 'תחילת המעשה'... הוא מכיר היטב את בעלי הדירה... ויודע בזכות מי נבנתה ה'סוכה', כי לפני כשנה ושלוש חודשים התקבלה קריאת הצלה על אשה מבוגרת שהתמוטטה - בבית זה שבוערת האש בזו השעה, ובעזה"י עשו לה החיאה (c.p.f.) מוצלחת, החזירו לה את הנשימה וחזרה לכוחותיה. תקופה קצרה לאחר המעשה עלתה האשה למשרדי 'הצלה', בכדי להודות על החסד שעשו לה, ואף הרימה תרומה, לאחמ"כ שאלה את רבי יעקב, הנה אתם ידעתם את כל התלאה שעברתי בחודשים האחרונים, ושניצלתי ממות לחיים, והנה כעת השכנים הדרים בקומה מתחת ביתי רוצים לשפץ ולהרחיב את דירתם, וגם להוציא מרפסת לסוכה, שיפוך זה קשה לי מאוד, מאחר שהלכלוך והאבק העולה מהעבודות מסוכן לדרכי הנשימה, והוא למעלה מכוחותי

שכבר בתחילת הבריאה נגזר עליו ליפול, ולכאורה מדוע תלו את גזירת המיתה והנפילה בששת ימי בראשית] כי כל הנבראים כולן נבראו בחפצם ורצונם, והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל ענייניהם כולם וכל המקרים העתידיים לבוא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם ברווח אם בצער אם ע"י עצמם אם משל אחרים, וכן דרשו רז"ל (חולין ס). כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו, שנאמר (בראשית ב א) 'וכל צבאם', והכל רצו וקבלו, ועל זה אמרו, ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית, ואף על פי כן יש עונש גדול למי שמסבב, ולבך ועשית מעקה לגנך - שלא תגרום נפילתו. עכ"ל.

זכמה הילכתא גיברתא איכא למישמע מהא מילתא. א. כל נברא וכל יציר נוצר עוד בטרם נוצר כבר הודיעו לו את אשר יארע לו כל ימי חייו עלי אדמות, ולא זו בלבד שהסכים וקיבל עליו את ה'גזירה' אלא אף נתרצה בדבר, וכלשונו - והכל רצו וקבלו. מעתה, מה יתאונן אדם על כל העובר עליו, ומה יתלונן מדוע הגיע אליו הרעה הגדולה הזאת, אחר שהוא עצמו נתרצה בדבר עוד מששת ימי בראשית... ואף אם עתה אינו מבין ואינו רואה מה טובה יש בדבר, אך זאת ישיב אל ליבו, שבאמת אין לו שום סיבה להתלונן, והוא עצמו בחר 'במו ידיו' את ה'רעה', כי אז ראה והכיר את האמת שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד,

שעדיין צריכים חיזוק, סוף דבר, היא מרגישה שהשיפוץ יכול להפריע לה ובעיקר מסוכן לבריאותה, ושאלתה בפיה - האם לתת הסכמתה לשכנים על השיפוץ, או להתנגד לכך מכל וכל.

ענה לה רבי יעקב הי"ו, הרי לא באתם לשאול אותי בתור 'רב' שאפסוק לכם מצד ההלכה, שהרי אינני רב ופוסק. אמנם, שאלתכם היא מצד 'בריאות', דעו שמבחינת בריאות יש בזה בעיה קשה, האבק של הבניה וכו', ואכן אם תלכו לשאול פי רב יתכן שהוא יצדיק אתכם להתנגד לשכנים, שהרי יש כאן ענין של 'ונשמרתם' ולא שאלה של 'לוקסוס' ('מותרות'... איכות חיים...) או סתם טענה שמפריע לכם נוף או אוויר. אמנם, אתם בעצמכם אמרתם לפני כמה דקות שכל ה'חיים' שאתם חיים הוא רק ב'נס' מן השמים, וקיבלתם את החיים ב'מתנה' מבורא עולם, לכן כדי להודות לה' על כך שקיבלתם בחזרה את החיים, מאד ראוי לכם שלא להפריע לשכנים, וה' יעזור לכם שלא יעלה לכם כל נזק מכך. ואכן סברה וקבלה, ואמרה שתתן הסכמתה לבניה, אלא שלאור הסכנה שיש בדבר היא תעבור לגור אצל בנה למשך תקופת הבניה, וכך עשתה, במשך ארבע חודשים, כל הזמן שארך השיפוץ אצל השכנים שהתה בבית בנה, כי רצתה לוותר למען השלום, ושלא לעשות מחלוקת, והכל על מקומו בא בשלום.

והכל ראו בחוש גודל כוחה של וותרנות להציל ממות לחיים כפשוטו, כי אי אפשר להעלות על המחשבה את האסון הנורא אילו לא היתה עומדת ומוכנת סוכת ההצלה... שהיא היתה פתח המילוט היחידי בעת צרתם. וכמו שאמרו כל המומחים של 'כיבוי אש' בפה אחד, שאילולי הסוכה שהיתה שם לא היתה אפשרות להצילם. והבינו היטב, שאכן אם היתה רוצה היתה יכולה להתנגד לבניית הסוכה, ואולי אף לקבל על זה היתר מרב, והצדק היה אתה. אבל בזכות שויתרה זכתה להצלתה ממות לחיים. ואותה 'סוכת שלום' היא שהיתה 'סוכת רחמים וחיים ושלום'... ובאמת הדברים מפורשים בפרשתן, וכמו שכתב השל"ה הק' על הא דכתיב בפרשתן (כב ד) 'לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו', וז"ל, להקים משא לאדם או לבהמה שנאמר הקם תקים עמו, ולהוריד את המשא שנאמר (שמות כג ה) עזוב תעזוב עמו, טעמי מצוות אלו לכוף יצרו אע"פ שהוא שונאו, חומל עליו ומצטער בצערו ומשתדל להצילו, ואמר 'עמו' כלומר לעצמך אתה מציל שְׁתַּעֲזֹר גם אתה מדה כנגד מדה. עכ"ל. וכעין זה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ו) הקם תקים עמו, ככל ש'הקם' - תקים את השני כך תקים אתה עצמך עמו.

ב. איתא מהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (קורח תרע"ו ד"ה ויראו) ששמע בילדותו בשם הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע, כי כאשר יניחו על השולחן את ה'חבילות' (צרות וייסורים ולעומתם הטוב והשמחה) של כל באי עולם, ויצא הכרוז כי הרשות נתונה לכל איש לבחור לעצמו 'חבילה' אחת... אזי יבחר כל אחד ויתפוס בשתי ידיים את חבילתו שלו, כי הקב"ה גדול העצה ורב העליליה נותן לכל חד וחד בדיוק נפלא את אשר נצרך לו לטובתו ברוח ובגשם - ומה שבכוחות גופו ונפשו לעמוד בה. וכך איתא ב'חובת הלבבות' (שער הביטחון בארוכה) שמחויב כל אדם להאמין שבמידה שה' מודד לו, כך ממש צריך להיות ואין עצה אחרת, וממילא לא יהיה לו שום תלונות על הנהגת ה'. ובזה מבאר ה'אמרי אמת' את הנאמר אצל נשיאי המטות 'ויראו ויקחו איש מטהו' (במדבר יז כד), ואיתא שם בתרגום 'ויראו' - ואשתמודעו (מלשון נודעו ונוכחו לראות), שהכירו והבינו שלכל אחד מגיע חלקו הראוי לו.

באר הפרשה - פרשת כי תצא

שיעלה לראש הגג ולא יוהר. ופשיטא שאין הדברים אמורים דייקא לגבי נפילה מהגג, אלא זה כלל גדול בתורה ש'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה', ולעולם אין שום אחד יכול להזיק ולהרע לו, וכן אינו יכול להזיק לעצמו, אם ה' לא ציווהו.

ג. הקב"ה ציווה לעשות מעקה לגג, כי מחובת האדם לעשות השתדלות, אך עלינו לדעת שאין ההשתדלות מועילה כלום, וכלומר, העולה לגג שיש בו 'מעקה'

וכל מציאות חייו עם כל הצער והעגמת נפש שעובר הם הם הדבר הטוב ביותר ששייך עבורו, ורק עכשיו כשהוא נמצא בעולם השקר והחשך מבלי דעת נדמה לו שהיה עדיף שינהגו עמו באופן אחר.

ב. הנופל מהגג ומת אין זה 'באשמתו' מאחר שלא נזהר בדבר, וגם אין זה 'ב'אשמת אחרים' שלא עשו גדר להרחיקו מן התקלה, אלא סיבת נפילתו היא כי כן נגזר עליו מלעילא, וא-ל נורא עלילות מסבב כל הסיבות הוא שסיבב והביא את ה'נפילה' על ידי

ג. פעם שאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לאיש אחד אודות מצבו, והלה ענה, 'לא היה מזיק אם היה קצת יותר טוב...' ענה ה'חפץ חיים', מנין לך שלא היה מזיק, השי"ת יודע יותר טוב והוא רחום וחנון, הוא רוצה לתת יותר טוב ויכול לתת יותר טוב, ומכיון שהוא לא נותן יותר טובה אז ודאי כך הטוב ביותר ולא שייך יותר טוב מזה (הובא בח"ח עה"ת האזינו, מעשי למלך).

ד. וכמו שדייקו מלשון הכתוב (תהילים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', שלכאורה מהו 'אלך בגיא צלמות' וכי ראית אדם שמעצמו החליט לילך ולהכניס עצמו לגיא צלמות, הרי אחרים מוליכים אותו בעל כרחו שמה, והיה צריך לומר 'גם כי יוליכוני' או 'גם כי אתהלך' וכיו"ב, אלא ביאורו, שאפילו אם הוא עצמו 'גרמא לנזיקין' - שנראה שהוא גרם לעצמו להתהלך בגיא צלמות, גם כן לא אירא רע כי באמת אתה עמדי, ומן השמים הזמינו שאלך בעצמי לאותו מקום היזק, ועדיין הקב"ה עמדי להצילני מכל רע.

וכבר היה מעשה בבית אחד מהצדיקים אשר נפטרה בתם התינוקת, ודימו אביה ואמה שמכשול יצא מתחת ידם והם אשמים בדבר, ולא מצאו מנוח ומרגוע לנפשם, עד שהגיע הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע לנחם אותם באבלם וביגונם, ואמר להם 'ידיים, ידיים, אלעס בידי שמים', שגם מה שנעשה 'בידיים' אף הוא בידי שמים, שהרי אין כח לאדם להזיז אצבע קטנה בלא שיכריזו כן מן שמיא, והכל נעשה ברצון ה' ית', ובזה נחה דעתם.

ה. וכמו שביאר הגה"ק מהרי"צ דושינסקי זי"ע בלשון הפסוק (לעיל יח יד) 'ואתה לא כן נתן לך ה' אלוקיך, כי אתה - איש יהודי יודע שגם במצב של 'לא כן' - כשאין העניינים מתנהלים כפי רצונך, הרי זה נתן לך ה' אלוקיך... ו. וכדברי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (ב'הנהגות' שלו), וז"ל. להיזהר מכעס, וטוב לזכור כי הכל מהבורא ית', כדאיתא (חולין ז:): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, ואפילו מבעל בחירה.

ידוע מה שאמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע בעת אשר היה נרדף על ידי מלכות הרשע במדינת רוסיה, דוד המלך נתעורר עליו קנאת שאול ואנשי ביתו, רבים קמו עליו ובקשו את נפשו, אך עם כל זה אמר (תהילים קיט קסא) 'שרים רדפוני חנם' - כל אותם רדיפות של ה'שרים' הם לחינם, כי אינם יכולים להזיק לי מאומה, ואין אני מתיירא מהם כלל, אכן 'מדברך פחד לבי', מזאת אני חושש ומפחד, שמא מאתו ית' יצא הדבר ומדברך ומחמת גזירתך המה רודפים אחרי...

ז. הגה"צ רבי חיים מיכאל בער ווייסמאנדל זצ"ל זכה להקים אחר המלחמה את ישיבת נייטרא וכל המסתעף, לצורך החזקת הישיבה הוצרך מפעם לפעם להתועד עם עשירים מקרב בני ישראל, באחד הימים נקבע לו תור אצל אחד העשירים במאנהעטן לשעה ארבע אחה"צ, רבי מיכאל בער הזמין טעקסי (מונית) ויצא לדרכו מבעוד מועד כדי שלא לאחר ח"ו את הפגישה הגורלית, אלא שהדרייווער היה 'נהג חדש' שלא הכיר כראוי את הדרכים המובילות למאנהעטן, ובדרכו טעה כמה וכמה פעמים (לא היה אז gps, מכשירי ניווט למיניהם), וסוף סוף עם קפיצת הדרך וריבוי תלאות הגיע למעון הגביר בשעה חמש... וכדי בזיון וקצף, כי המזכיר של הגביר אמר לו - אחרתם את המועד, עליכם לקבוע זמן מחדש, ויצא רמ"ב משם בפחי נפש, שרף כמה שעות להבל ולריק בטירחא יתירה ועצומה וגם לא קיבל פרוטה לצורך הישיבה.

אמנם גברא רבא כמותו ידע שהכל ב'השגחה פרטית', הוציא ספר 'חובות הלבבות', ונענה ואמר למשמשו - לעולם לא תסמוך על נהג (מנהיג) חדש, רק על מי שיש לו כבר נסיון... ומי הוא ה'מנהיג' בעל הנסיון הגדול ביותר

באר הפרשה - פרשת כי תצא

ה

כי תצא למלחמה - 'יציאת' האדם וירידתו לעולם הזה הוא רק 'למלחמה'

בפרשתן (כא י), 'כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבת שבי', דברי חיוון נפלאים כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע בזה"ל, הנ"ל לרמוז בזה בענין מלחמת היצר, מה שאנו רואים כי יש אנשי מעשה העושים מלחמה ביצרם ומנצחין אותנו, ואח"כ באיזו ימים הולך ומתגבר עליהם וצריכין לערוך עוד נגדו מלחמה מחדש, ובאמת הוא תמיה גדולה בעיניהם, מה זה ועל מה זה, הלא כבר ערכנו מלחמה וכבשנו אותו, והי' עולה בדעתם כי די להם

ואינו נופל - אין סיבת הדבר כי ה'מעקה' שומר עליו, אלא הטעם שלא מת ונשאר בחיים הוא משום שהקב"ה חפץ בחייו, ואין ההשתדלות מסייעת מאומה. והדברים מפורשים להדיא בספר 'החינוך' (מצוה תקמו) בזה"ל, משרשי המצוה, לפי שעם היות ה' ב"ה משגיח בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם, וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגזרתו ובמצותו, לפי זכותן או חובן, ובענין שאמרו ז"ל (חולין ז:): 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה', אף על פי כן צריך האדם לשמר עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, עכ"ל^ט.

הלוא הוא ה'חובות הלבבות' שכלל ישראל נוסעים לאורו זה מאות בשנים, מי שנוסע והולך לפי דרכיו והוראותיו הוא יגיע ליעד (הרוחני והגשמי) שעליו להגיע ובזמן הרצוי והנכון בלי שום צער ועגמת נפש, ומי שיסמוך על נהג חדש יסע שעות ארוכות, דרכים שאינם הגונות, ועם כל הצער והעגמת נפש יגיע להיכן שאנו הגענו כעת... אחר מעשה, ללא כל תועלת, ע"כ המעשה.

ורבי מיכאל בער בא ללמדנו בזכות מעשה זה, הארה נפלאה בדרכי ההשתדלות, שיש להשתדל רק בדרכים שחובות הלבבות לימד אותנו כיצד עושים ומקיימים את ההשתדלות, כגון לעשות רק מיעוט השתדלות, ולזכור שאינו אלא 'השתדלות' גרידא, אבל אין בזה כל השפעה והכרעה על מה שיקרה בפועל, כי לא בכוחי ועוצם ידי אוכל לעשות את החיל, ושיש להתפלל על הפרנסה ולבקש על סייעתא דשמיא לראות ברכה בכל מעשי ידיו, אז אכן יגיע ליעדו - יצליח במעשיו ויראה ברכה עצומה, אף ללא טירחה גדולה ויתירה. משא"כ אם ירבה להשתדל ויסמוך על מעשי ידיו בהשתדלות, אזי ילך בדרכים ארוכות, יעבוד קשה מבקר ועד צאת הנשמה, ולא יראה כלל תוצאות טוב.

אגב אורחא, נלמד מכאן לענין שהזמן גרמא, עומדים אנו לקראת ר"ה - לקראת הפגישה עם אבינו מלכנו בימי ראש השנה, דרך אחת מימי קדם יש לנו והיא 'תשובה תפילה וצדקה' - ואי אפשר בדרכים חדשות (אם לא יגיע בעצם הנקודה, להשתדל לשנות מעשיו, קבלות טובת במה שהוא באמת לקוי, וכן להשקיע בתפילה מקרב בלב על שנה טובה, לתת צדקה כלומר לתת מעצמו לאחרים, להעביר על מידותיו, והמבין יבין, וק"ל) להגיע לאיזה תכלית, רק בדרך הישנה הנתונה לנו משנות דור. אם יסע בדרכים הישנות ירבה בתשובה ותפילה וצדקה - שם ישקיע את כוחו, אז יגיע בזמן הנכון, נכון ומזומן כראוי ויצליח לקבל תוצאות טוב - שנה טובה ומתוקה. על כן אנו אומרים 'נחפשה דרכינו ונחקורה' הבה נראה באיזה דרכים אנו הולכים, האם בדרך הטוב של תשובה תפילה וצדקה ובזה נגיע לתכלית ובזמן הנכון, או חפשנו לנו דרכים חדשות אשר יוליכו אותנו ל"ע...

ח. לעת זקנותו של החסיד הנודע רבי לייבל קוטנער זצ"ל (הוא הגבר אשר איבד כל אשר לו במלחמה הנוראה ונשאר כצוק איתן בתוקף אמונתו הבהירה) שהיה בבית החולים 'מעייני הישועה' שבבני ברק, פעם אחת הוציא אותו הרופא לטייל באוויר, ובתוך כך אמר לו, אל תפחד כי אני אוחז אותך, נענה לו רבי לייבל, וכי אתה אוחז אותי, הרי אינך מחזיק אלא בפגי'מעס (בגדי החולים המאושפזים בביה"ח)... אותי אוחז מישהו אחר לגמרי...

ט. וכך ביאר הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (עץ הדעת טוב) הטעם שנאמר בריש פרשתן (כא י) כי תצא למלחמה, וזל"ק, או ירמוז באומרו כי תצא, אין זו הודעה של השי"ת רק אזהרה וציווי אל היוצא למלחמה, כי בצאתו יצטרך לשים בדעתו ובכוונתו כי לה' התשועה והוא הנותן לו כח לעשות חיל, ואם ככה אתה עושה כאשר תצא למלחמה שתחשוב כי אין בידך זולת היציאה לא המלחמה עצמה כנ"ל אז ונתנו בידך, וזה לסיבת בטחונך בו כנזכר. עכ"ל. ומכאן נלמד לכל ענייני השתדלות, שהעושה אותם מתוך אמונה טהורה כי הקב"ה הוא עושה ועושה ויעשה לכל המעשים, אלא שציווה על ההשתדלות - הוא שיזכה להצלחה וסייעתא דשמיא ול'נתנו ה' אלוקיך בידך', ומכלל הן אתה שומע לאו...

באר הפרשה - פרשת כי תצא

בזה ועתה הנה הוא היצר מתגבר כנגדם ומה יהי' בסופם. על זה באה התורה לרמוז, כי תצא למלחמה - היינו שעיקר יציאתך לזה העולם הוא רק למען היות לך מלחמה כל ימי חיך' ולכך נוצרת' וכו'. וזה ענין סמיכת הפרשיות שמסיים בפ' שופטים 'כי תעשה הישר

בעיני ה' ומתחיל 'כי תצא למלחמה' וגו', כי זהו הדרך הישר בעיני ה' שיהיה לאדם תמיד מלחמת היצר כל ימי חייו כי לכך נוצרת. וזה הפי' כי תעשה בזה הרצון והישר בעיני ה' - כי תצא למלחמה להיות לך מלחמת היצר².

י. סיפר הרה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע, כי בשנות עבר נהגו הילדים לשחק ביניהם, שהאחד אומר דבר ורעהו צריך לענות לו את היפוכו, כגון אם הראשון אמר 'כן' נענה השני לעומתו 'לא', ואם אמור יאמר הראשון 'יום' החזיר לו רעהו 'לילה', ואילו אם קפץ הראשון ואמר 'חושך' ישיב לו השני 'אור', וכן כל כיוצא בזה, אך אם החזיר השני באותו 'מטבע לשון' של הראשון מיד 'נפסל', והראשון מקבל את 'כתר הנצחון'... ושאל את אביו הרה"ק הקדושת ציון' זי"ע הי"ד מה טעם יש במשחק זה... השיב לו ה'קדושת ציון' כי בכוונה תחילה הנהיגו 'משחק' זה בין הילדים, בכדי ללמד לקח כבר משחר ילדותם כי 'המנצח' הוא זה שטוען להיפך מן היצר הרע... ואם הוא 'מסכים' לדבריו מיד 'נפסל'...

על פי זה אמר הגה"צ בספרו 'משקה ישראל' לבאר בלשון הכתוב בפר' שופטים (לעיל יח טז) 'ואתה לא כן נתן לך ה' אלוקיך', כלומר שהקב"ה נתן לך כח 'לומר' להיפך מן היצר הרע, אם הוא אומר כן לעשות דבר פלוני אף אתה אמור כנגדו לא... וכן אם היצה"ר אומר לך לא לעשות תשיב לו כגמולו ותאמר כן לעשות... ונרמז כן גם בשם החודש - אלול, שכל עניינו להיות בורח מן העבירה ולהילחם עם היצר הרע, וזה נרמז ב'אלול' אותיות 'לא לו', ללמד, שאם 'הוא' אומר לא ענה לו לו, ואם הוא אומר לו החזר לו לא...

יא. 'מעשה' באחד שהתקשר לחברו שדר בירושלים, ושאלו האם תוכל להעביר חבילה לבית שמש, השיב הלה, אני גר בירושלים ולא בבית שמש, ואיני מגיע היום לשם... חזר המבקש ואמר, ומה בכך שאינך מגיע בעצמך לבית שמש, והלא יש אוטובוסים מירושלים לבית שמש בכל חצי שעה... אמר לו האיש, עזוב אותי... מה לי ולבית שמש, עד שאמר לו המבקש, אני נותן לך 5,000 שקלים על כל משלוח, מיד קפץ ואמר, אה, אה, בוודאי אקחנך ממילא יש בכל חצי שעה אוטובוס, אם יש לך עוד חבילות שלח אותם רק עמדי... כי ברגע שהבין שבשליחת ה'חבילה' לבית שמש אינו עושה טובה למבקש אלא כולו רווח עבורו מיד 'פרחו' ממנו כל המניעות... כי הבין שהענין 'שווה' לו...

והנמשל ברור, לפעמים נדמה לאדם ש'אינו יכול' ללחום ביצרו בטענות שונות, אכן אם יבין ש'לכך נוצרת', ואינו עושה טובה לאף אחד אלא רק לו לעצמו... ועוד יקבל על כך שכר הרבה... מיד כבר יהא בכוחו לעשות הכל... יב. עובדא הוה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שבא לפניו איש פשוט מבני היהודים ואמר שבנו גדל, והוא רוצה להוציאו מהישיבה ללמדו אומנות, שאלו הח"ח האם הוא לומד... ענה האיש שאכן הוא לומד, אבל אינני רואה שהוא עומד לגדול רבי עקיבא איגר או פני יהושע, כאומר, וא"כ ממילא ישאר יהודי פשוט, ע"כ לכל הפחות יקנה בידו אומנות ויביא פרנסה הביתה. הח"ח לא ענהו ורק החל מדבר עמו על דא ועל הא, עד שנסובה השיחה על עיסוקו של האיש לפרנסה, החל האיש מבכה את מצבו, כי הוא 'מוכר ירקות', ועליו לקנותם ביריד, חלקם נמאס על הדרכים, וחלקם נופל בדרך וכו' עד שהוא מוציא משם בקושי ללחם צר ומים לחץ. אמר לו הח"ח, לדעתי מן הראוי שתעזוב את כל עסקי מסחרך, כי אינני רואה שתגיע להיות ראטשילד (מעשירי העם), כדאי שתסגור החנות ושלום על ישראל. נענה האיש, אבל רבינו, יא ראטשילד נישט ראטשילד הרי צריך לחיות - כן אגיע להיות רוטשילד או לא, הנני חייב להרוויח עכ"פ ללחם לפי הטף, לבל נגווע ברעב. נענה לו הח"ח, ישמעו אזניך מה שפיק מדבר - אתה צריך לחיות (ממכירת הירקות), גם הנשמה צריכה לחיות (מעסק התורה), כל מעט תורה שבנך ילמד תחזיק אותך ואת בנך בחיים.

וכזאת ייאמר לכל מלחמות היצר הרע, ובפרט לעניין הימים הללו, שהנה היצר בא לאדם ואומר לו, אינני רואה שתצא צדיק הדור, ולא 'עובד ה' גדול.. ואם כן מה לך להשקיע בעבודת ה'... וביותר בימים הללו, שמצוי מאוד שהיצר בא בטענה, מה לך מתלהב, כל ה'אלול' הלזה אינו מדבר עליך ועל דכוותך, מה כבר תשיג באלול תשרי הלזה, על כן אל תתבהל מכל העסק הגדול של אלול, ועל כך נאמר 'אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח, אחת שאלתי מאת ה' וגו', וכמאמר הצדיקים בזאת אני בוטח - אחת, ב'אחת' אני בוטח, כל דבר קטן שווה הרבה הרבה,

המקום, ר"ל, שיותר חשוב וחביב לפני הקב"ה מה שהתגבר בכח ולא הלך אחר עצת יצרו הרע מאותם המצוות שקיים כעצת יצרו הטוב.

ובזה מוסיף לבאר הא דאיתא במדרש (בר"ר ט ז) על הפסוק (בראשית א לא) 'והנה טוב מאד - טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע', שלכאורה תמיהה רבתה יש כאן, וכי מה טובה יש בבריאת היצר הרע המסית ומדיח אותנו יומם ולילה מעבודתו יתברך, ולא עוד אלא שנקרא בכינוי 'טוב מאד' שהוא טובה גדולה יותר מן היצר הטוב, אלא שהכוונה כאן על המעשים הטובים שיש לו לאדם באופן שישב ולא עבר עבירה, שהם באמת טוב מאוד ועדיפים על המעשים הטובים הבאים על ידי היצר הטוב.²

בפרשתן (כא טו), 'כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה', וביאר הרה"ק ה'דברי שלום' זי"ע מקודינוב כי 'שתי נשים' מרמז ל'שני יצריך' יצר טוב ויצר הרע, האחת אהובה היא היצר טוב המושך את האדם לקיים מצוות ומעשים טובים והאחת שנואה היינו היצר הרע שצריך לשנא אותו, וכדכתיב (תהלים צו י) 'אוהבי ה' שנאו רע', וילדו לו בנים - תולדותיהן של צדיקים הינם המעשים הטובים שלהם, הן ע"י האהובה - ע"י ששומע ליצרו הטוב, הן ע"י השנואה - ע"י שמתגבר עליו, מבין שניהם זוכה ל'בנים', שהרי ישב אדם ולא עבר עבירה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצווה (קידושין לט:). ומסיים הכתוב והיה הבן הבכור לשנואה - כי זה הגדול יותר לפני

אף אם לא אתהפך להיות צדיק הדור, מ"מ עצם החיות חשוב ונצרך עד מאד, על כן 'שווה' לי לקחת עצמי בידיים לכבוד אלול ותשרי ומכל דבר קטן ארוויח הרבה חיות, טובה וברכה.

עוד נימא בה מילתא, בהקדם מה שסיפר הרה"ח ר' מענדל הענדלער, שכשהגיע לזמן ה'בר מצוה' שלו, הניח תפילין לראשונה אצל הרה"ק מסאטמאר זי"ע, אמנם אביו היה מוכרח להיעדר ממעמד הנחת תפילין, כי היתה מנת 'חלקו' כמו רבים באותם הימים, אשר עבדו קשה להביא טרף לביתם, ולא נתנו להם להעדר מה'עבודה', לכן היו בניהם באים בגפם להניח תפילין אצל הרבי. הבר מצוה של ר' מענדל היתה ביום חמישי, על כן שאל אביו את הרבי, האם הוא יכול לדחות את אמירת 'ברוך שפטרנני' עד קריאת התורה שבשבת (כי רק בשבת יתפלל יחד עם בנו), ענה לו הרבי בדרך צחות, בוודאי תוכל לדחות, אמנם כדי שלא יהיה ספק מה יעלה בענין העבירות שמיום חמישי עד שבת עליך לסדר שהבחור לא יעבור שום עבירה מיום חמישי עד עצם יום השבת (כאילו שרק אמירת הברוך שפטרני פוטר את האב, ולפני כן אינו נפטר מזה). וכאן הוסיף הרה"ק יסוד נפלא ונורא, כי הנה באמת אין הדבר כל כך קשה להיות נשמר יום אחד מן העבירה, אלא שהיצר יבוא מיד אל האדם ויאמר לו, הרי לזמן ארוך לא תוכל לעמוד בזה. מדוע תעמוד היום בקשרי המלחמה אם ממילא לא תוכל להמשיך בזה בקביעות - ממילא אני (היצר) יהא לבסוף ה'מנצח'. ובאמת עצתו, שיענה לו האדם, רק יום אחד הנני רוצה להיות ירא"ש, וכך מרומז בקרא (דברים ד לט) 'וידעת היום' - התבונן רק בהיום, רק היום בלבד עליך להיות ירא"ש, רק היום עליך להתגבר על היצר (וכמו"כ תעשה מחר, ואחרי מחר וכו'). ומעתה יש לרמז בפסוק שבפרק 'לדוד ה' אורי', אחת שאלתי מאת ה' שבת בבית ה' כל ימי חיי, אני מבקש שתמיד ארצה ואדרוש רק על היום - אחת ותו לא, היום אני רוצה להיות ירא"ש, וממילא יהיה לבסוף ירא"ש כל ימי חיי.

ומפורש אמר כן הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ השלם ד"ה או יאמר) בפסוק בפרשתן (דברים כא י) 'כי תצא למלחמה...ושבית שבי', שישבה את היצר באותה הדרך שהוא בא לשבות אותו, והיינו שילמד ממעללי היצר שדרכו לבוא אל האדם באמרו (שבת קה:): היום עשה כך ותו לא מידי, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה, בזה הדרך ממש ילחם האדם עם יצרו, ע"י שיקבל על עצמו - היום אתחזק בתורה ומצוות כך, ולמחר עוד קמעא, עד שיגיע לידי ניצחון גמור.

ג. ויסוד הדברים כבר מצינו מפורש ברש"י (קידושין לט: ד"ה התם) בזה"ל, ישב ולא עבר עבירה דקאמר נוטל עליה שכר - בעבירה שבא לידו וכפה יצרו ולא עבר, אין מצוה יתירה מזו, עכ"ל.

כעניין הזה פירש בספר 'שמן ששון' על תהילים (לבעל 'מלוא הרועים' על הש"ס) בלשון הפסוק (תהילים מז ה) 'יבחר לנו את נחלתנו' וז"ל, הענין שהשי"ת בוחר בנו יותר מהמלאכים, שהמלאכים אין להם יצר הרע אך אנחנו שנחלינו בחליית היצר הרע ועם כל זה עובדים לו ית"ש, זה נחשב לו מאד, וזהו שאמר 'יבחר לנו' - שהשי"ת היה בוחר לנו, יען 'נחלתנו' (מלשון חולה) - לפי שאנחנו נחלים בחליית היצר, עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת כי תצא

רוח מכל פעם שהתגבר על יצרו ושבר את עצמו ומבעיו לפניו, ועיקר ההתעלות היא דייקא מימים אלו. וזהו שאמר הכתוב (פסוק טו) 'והיה ביום הנחילו את בניו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור' - שלא יבחר ויעדיף את המעשים הטובים 'בני האהובה', כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים, שאדרבה הבכור הוא 'בן השנואה', שימי השנואה הם החשובים ביותר, ולהם משפט הבכורה. וכבר פירש הבעש"ט הק' בלשון הפסוק (קהלת ט טו) 'חכמת המסכן בזויה', שחכמתו של המסכן ההולך בחשכות ומתבוסס בדמו במאבקיו הקשים על יצרו לדעת כי בוז י-ה, בוז חפץ השי"ת, וכאן נמצא עמו בתוקף הקירבה והאהבה".

וזכור יזכור מה שכתב רבינו ה'אור החיים' הקדוש זי"ע בריש פרשתן (כא יא) בהאי לישנא קדישא, הנה כל בנין העולם וקיומו תלוי במעשה עם בני

ביוצא בדבר יש לפרש עוד בדרך הרמז, שהנה ידוע מה שכתב רבינו תם ב'ספר הישר' (שער השישי) שיש לכל אחד בחייו ימי האהבה וימי השנואה, ימים בהם מוצא טעם וחפץ בעבודתו ית' ונפתחים בפניו שערי נועם ורצון, ולעומת זאת ימי שנואה - בהם תכבד עליו העבודה ואין לו שום חשק ותענוג עד שמרגיש 'שנואה' ומיאוס. וכנגד זה דיבר הכתוב כי תהיינה לאיש שתי נשים - שתי תקופות האחת אהובה והאחת שנואה, וילדו לו בנים המה המעשים הטובים שעשה שהם התולדות וה'בנים' ממשיכת הלב לעבודתו או להיפך. ומדרך העולם לחשוב שתקופת האהבה היא התקופה הנבחרת והמעולה בחיים, בעת אשר הרגיש 'הארות', וכל מצווה נעשתה בהתלהבות והארה, ואילו ימי השנואה אין להם ערך כל כך, כי לא עבד את הבורא ית"ש ברעותא דליבא אלא מתוך 'אתכפיא' ושבירת היצר. אמנם האמת היא להיפך הגמור, שהקב"ה יש לו נחת

יד. הנה אמרו חז"ל (ר"ה טו.) 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן', ובתוס' (בע"ב ד"ה כדי) הביאו בשם הירושלמי 'כד שמע קל שיפורא זימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע, ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא' -שכאשר שומע השטן שתוקעים נבהל ואינו נבהל, אך כששומע את הקול בשנית, כאשר חוזרים ותוקעים, אומר לעצמו בודאי זהו קול השופר גדול המורה על הגאולה, ובטוח השטן שהגיע זמנו, וכדאיתא בגמ' (סוכה נב.) שלעתיד לבוא ישחוט הקב"ה את היצה"ר זה השטן, ומתערבב ואין לו פנאי לקטרג], וידוע מה שמקשים 'העולם', מה נבהל השטן, והרי גם בשנה שעברה תקעו וחזרו ותקעו, ולא היה זה קול שופר גדול לחרותנו, וכך חוזר הדבר מדי שנה בשנה, ועד היום לא הגיע זמן גאולתם ומדוע א"כ יחשוש ויפחד כל כך.

ותירץ הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, עפ"י מה דאיתא מהרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (חנוכה אות נו) שהרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע שאל את האר"י הק' כי מצינו (ירושלמי ה ד) שפרתו של שכנתו של רבי אלעזר בן עזריה הייתה יוצאת ברצועה שבין קרניה, ומחמת שלא מיחה בשכנו נקראת על שמו, ונחשב לו הדבר כעוון, והושחרו שיניו מרוב התעניות שהתענה לכפר עונו. ושאל מהרח"ו אם על סרך עוון כזה התענה ראב"ע כל כך הרבה צומות, מה נענה אנן אזובי הקיר - אשר אין מתום בכשרנו מרוב פשעינו, ויען רבינו האריה"ק, כל זה בדורות הקודמים, אבל בזמן הזה בחשכת הגלות אף צעקה ואנחה אחת הבאה מעומק הלב נחשב כתעניות רבות בשנים קדמוניות.

והיינו שכל שגדל הקושי תגדל עמו חשיבותה של המצוה, ובזה יתבאר היטב, כי השטן זה היצר הרע יודע, שבכל שנה ושנה נעשית העבודה בקושי גדול יותר, לרוב ההסתר והחשכות ההולכת וגוברת, ומשום הכי מאירה יותר כל מצוה ומצוה שישראל עושים, וק"ו מצוה גדולה כזו של תקיעת שופר, ועל כן אינו רואה ממה שלא נגאלו בשנה שעברה, כי אז עדיין לא היה קושי והסתרה כמו בהאי שתא, ויתכן שדייקא בזכות הסתרה של שנה זו הרי הוא יותר מרעיש עולמות עם כל פעולה קטנה, ואדרבה מפני ירידת הדורות מתוך חשכות כפולה ומכופלת בשנה זו יותר מכל שנים הקודמות - על כן יש בידם לזכות לשופר של משיח בזכות התקיעות.

ואולי אפשר עוד להוסיף על יסוד דבריו, שהנה כתב ה'בעל הטורים' (פר' נצבים ד"ה את לבבך), וז"ל, 'לולא האמנתי לראות בטוב ה'" (תהלים כז יג), לולא אותיות אלול, שמאלול ואילך חרדתי נגד ה', וצריך לבאר מדוע נרמז 'אלול' בהיפוך האותיות 'לולא', אלא עפ"י האמור שכל שמתאחר הדור הוא עולה במדרגה על הדור שלפניו, והיינו שאלול דהאי שתא תשפ"ד חשוב יותר מאלול בשנה הקודמת, כי לגודל הקושי שנתרבה משנה לשנה כך מתגדל חשיבות כל פעולה קטנה, יש לומר בדרך הרמז, כי אכן האות 'ל' שבסוף תיבת אלול, שמרמז על פעולה קטנה, הרי בשנה

קדוש ולא יראה^{טו} בכ ערות דבר ושב מאחריך'. נוראות מצינו בספרי הקודש עד כמה יש לנו להזהר בקדושת מחננו - ובקדושת כל איש מישראל, כי בה תלויה השראת השכינה בקרבנו^{טז}.

ישראל, אם יטיבו דרכיהם העולם קיים וישמחו השמים ותגל הארץ, גם ה' אלוקינו ישמח ויגל בנו, ויושר דרכם של ישראל תלוי בנצחון יצר הרע. עכ"ל. והדברים מבוארים וברורים, שכל קיום העולם תלוי בהתגברות על היצר הרע, ואז 'ישמח ה' במעשיו'.

בה אמר הרה"ק השפת אמת זי"ע (תרמ"ג) 'כי ה' אלוקך מתהלך בקרב מחנך' שלא נכתב כי ה' אלוקך 'מתהלך בקרב מחנך', אלא מתהלך מלשון מתפעל, שהקב"ה מתהלך ומונהג כביכול עפ"י מה שבנ"י מוליכים אותו - כפי גודל התקדשותם. וכביכול

והיה מחנך קדוש - השראת השכינה תלויה במידת שמירת הקדושה

בפרשתן (כג טו), 'כי ה' אלוקך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחנך

זו היא קודמת והיא ראשונה (כשתכתוב את התיבה 'אלול' בהיפוך אותיות), כי כל פעולה קטנה בשנה זו נחשבת יותר מפעולות קטנות שלפני שנה...

וכדרך שהדברים אמורים בכלל כך אמורים הם בפרט, ומכאן חיזוק אדיר למי שטוען - כל כך הרבה אלול'ס עברו עלי ולא הצלחתי... דע שדייקא כל אלול היותר מאוחר הוא יותר גבוה - אלול כזה עדיין לא עברת, ובזאת הפעם תצליח ותצליח. כמו"כ לא יבהל באומרו, בשפל המצב אנכי נמצא, לא יועיל לי האלול - לזה תאמר, אדרבה, לגודל הקושי הרי האלול שלך גבוה ונחשב יותר. והגם שאנו איננו רואים זאת, אבל השטן שהוא מלאך הוא רואה את זה, והוא ה'מבין' שהפעם אכן יביא השופר את משיח צדקנו והגאולה בוא תבוא.

טו. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט ד"ה ובמ"א) ביאר בלשון הכתוב 'ולא יראה בכ ערות דבר ושב מאחריך', לא יראה - ס'זאל דיר נישט געפעלן (לא ימצא הדבר חן בעיניך), אלא התקדש עד שתמאס את הרע...

טז. באחד מהאסיפות הגדולות שהשתתף בה הגה"ק ה'חפץ חיים' ועוד הרבה אדמו"רים ורבנים (בווינא אלול תרפ"ג) הכינו עזרה גדולה כ'עליה' וקומה שניה עבור הנשים... והנה כשנכנסו לשם משמשי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמרו שרבים לא ייכנס לאולם עד שיתקינו למעלה יריעות וילון לכיסוי כראוי, ונתעורר ויכוח גדול בין הנאספים, כי היו רבים שענו כנגדם שעזרת הנשים גבוהה מספיק ואי"צ גם מחיצה... לבסוף נמנו וגמרו לשאול את ה'חפץ חיים' וככל היוצא מפיו כן יעשו. לאחר ששמע את דברי שני הצדדים אמר ה'חפץ חיים', אכן, מצד הדין, מותר לשבת כאן מבלי מחיצה, אמנם כיון שבאים כאלה המבקשים להחמיר בזה חייבים אנו להיענות להם, ולהתקין את היריעות. באמרו, התדעו, מהו האסון הגדול ביותר שיכול להיות לכלל ישראל ח"ו - שהקב"ה יעזוב אותנו רח"ל, שהרי כל זמן שהוא יתברך אתנו אזי 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי' (תהילים כג ד), אבל אם חלילה יעזבו הבורא, הרי 'הסתרת פניך הייתי נבהל' (שם ל ח)... המשיך ה'חפץ חיים' ואמר, מה גורם שהקב"ה יעזוב את כלל ישראל - כדכתיב 'ולא יראה בכ ערות דבר ושב מאחריך', אם כך, כל הידור שאפשר לעשות ב'ולא יראה' הכל כדאי, כדי שלא יהיה 'ושב מאחריך', שהרי אנו זקוקים לעזר השם יתברך, על כן עלינו להחמיר. והוסיף החפץ חיים ואמר, ווי אזוי פלאטץ נישט א אידישע הארץ פון די גרויסע מורא פון ושב מאחריך - איך לב יהודי אינו 'מתפוצץ' מרוב הפחד הגדול של ושב מאחריך, וכשהגיעו הדברים לידי ה'אמרי אמת' חזר גם הוא על אותו דיבור נורא.

מעשה זה סיפר כעד ראיה פעמים הרבה הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר. והוסיף בנו הג"ר שרגא משה זצ"ל, הח"ח חידש בדבריו חידוש גדול, שלא תאמר, שהקב"ה או נמצא אתנו או שלא נמצא אתנו, אלא יש בזה מדרגות רבות, כפי ההוספה וההידור ב'ולא יראה' כך תוספת השראת השכינה... וה'שמירה' הבאה עמה... אם ח"ו ממעט קצת ב'הידור' זה הרי הוא ח"ו ממעט בהשראת השכינה - עוד קצת 'ושב מאחריך' רח"ל. כה כתב ג"כ הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל (קובץ מאמרים ואגרות, גלות וגאולה עקבתא דמשיחא) החפץ חיים זצ"ל היה אומר, הקב"ה נקרא שומר עמו ישראל, כלום שומר שכר הוא, לא - הרי איננו משלמים לו בעד שמירתו. וע"כ שמירתו כשומר חנם, והנה, שומר חנם ברצותו בידו לסרב ולהפסיק את השמירה, אימתי הוא מסרב ח"ו - כתוב בתורה 'ולא יראה בכ ערות דבר ושב מאחריך'... ומידה טובה מרובה כשנוסיף קדושה יוסיף לשמור אותנו בשמירה מעולה יותר.

באר הפרשה - פרשת כי תצא

המחזיק בכלים מוכנים לעשות עול, ושצריך להרחיק אותם הכלים פן תגעל נפשו אותנו, כאמרו (פסוק טו) 'כי תועבת ה' אלוקיך כל עושה אלה'.

הם גורמים לו כמה, היכן ומתי להלוך, על ידי שמירתם על 'והיה מחנך קדוש'.

זוהי כלל גדול מיסודי מידת 'יראת שמים', לברוח מן העבירה ומכל הדברים המביאים לעבירה, ולהתרחק ביותר מלבוא לידי נסיון, כי בשעה שכבר נודמן הנסיון לידו ויצרו בו ער בו - הסכנה לבוא לידי כשלון גדלה שבעתיים. צא למד ממה שכתב ה'ספורנו' לבאר מה שאסרה תורה להחזיק בבית אבני משקלות מקולקלים וכדכתיב (כה יד) 'לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה', והיינו שלא זו בלבד שאסור להשתמש באותם משקלות לגזול על ידם את הלקוחות אלא גם אסור מדאורייתא להחזיקם בבית, ומבאר טעמא דמילתא, וז"ל, אחר שהזכיר דרכי השראת שכינה בישראל, הזהיר שלא בלבד שנא הא-ל את עיוות הדין, אבל ישנא גם כן

קראוהו בהיותו קרוב - קבלת התפילות בימים אלו

בפרשתן (כא יג), 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים'. בזה"ק (ו"ח עב). נדרש פסוקים אלו על עניין התשובה, ופירשו שם 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול דביה סליק משה למורא למבעי רחמין קמי קב"ה' (זהו חודש אלול, שבו עלה משה רבינו על ההר לבקש רחמים מלפני הקב"ה). וביאר הרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (עין הדעת ד"ה או ירמוז) וז"ל, ועיקר התשובה הזו להיותה מקובלת תהי' בחודש אלול"ה הנקרא 'ירח ימים' הנוראים כי אז תפלתך נשמעת וכו'.

יז. ודברות קדשו נכתבו כנבואה הנצרכת לדורנו אנו, שלא זו בלבד שאסור להשתמש ב'כלים' המאררים אלא גם שצריך להרחיק אותם הכלים מן הבית, צא טמא תאמר להם ובל יבואו במחנינו, פן תגעל נפשו אותנו.

יח. וכבר הבאנו מה דאיתא מהאריז"ל (שעה"פ שה"ש) על הפסוק 'אני לדודי ודודי לי', וז"ל. ר"ת אלול, לרמוז כי בחדש אלול הקב"ה מתרצה עם ישראל, ונעשה דוד להם לקרבם בתשובה, והוא קרוב לקוראיו בחדש זה.

סיפר אחד מתלמידי הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, מעשה בבחור יתום שלמד בישיבתו של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (עוד בזמן שכיחן כראש הישיבה), במשך תקופה היה מאחר מאד לתפילות, ולא היה מי שיאמר לו מה תעשה ומה תפעל, כי לא היה לו אב ל"ע. באחת האסיפות של צוות הישיבה עלה ענינו של הבחור על שולחן הדיונים, עד שהוחלט שראש הישיבה (הנתי"ש) יזמן אותו ויתן לו 'פסק' - גערה הראוי' לו.

הבחור נצטווה להכנס אל רה"י, ובלית ברירה עשה אשר נצטווה. ה'נתיבות שלום' ישב בחדרו, והבחור הנבוך התייצב לפניו, שאלו הנת"ש, מה ברצונך, אמר הבחור, הגעתי לקבל את ה'פסק' המגיע לי על כך שאיני מגיע בזמן לתפילה. נזדעק הנת"ש, מה... לתת לך פסק... בטרם שהנני מוכיח תלמיד הריני ממלא את עצמי באהבה עזה אליו, ורק לאחר שלבי מלא וגדוש רגשי אהבה אז אגש להוכיח אותו, ואילו עתה עסקתי בכמה וכמה דברים שדרשו ממני כוחות רבים, ואין בי די כח כעת לעבוד ולמלא עצמי באותם רגשי אהבה, על כן אינני יכול להוכיח אותך כעת, גש נא אלי בפעם אחרת... לשמע דברים הללו כבר לא הוצרך הבחור אפילו לשיחת מוסר אחת נוספת, ומאותו יום עשה כל טצדקי להגיע בזמן לתפילות, כי ראה כמה הנו אהוב ונחמד אצל רה"י, והרגיש שהוא חייב להחזיר לו עכ"פ מעט מזעיר לאהבה זו, ולכן היטיב מעשיו.

ועל פי זה יתבאר לדידן, מכריזים במשך חודש ימים - ע"י תקיעת שופר שיום הדין קרב ובא, הננו עתידים להיות עומדים לפניו כבני מרון, כשהקב"ה יעמיד במשפט כל יצורי עולם, אמנם כביכול, אין הקב"ה דן את בניו עם קרובו עד שממלא עצמו תחילה באהבה עזה אליהם - ולכן במשך חודש שלם הוא נעשה אלינו קרוב וידיד - 'אני לדודי ודודי לי', ומקרב עצמו אלינו בקרבה עצומה. וכשאדם יבין (כאותו בחור שהבין) כמה שהקב"ה אוהבו ממילא ישוב בתשובה, ולא ימתין לזמן ש'עומדים לפניו כבני מרון', ובוה ירוויח שכבר לא יהיה כלל 'פסק', ורק תהיה שנה טובה ומתוקה, שנת חדוה ודיצה.

ענין זה באופן אחר כתב הגה"ק ה'קרן לדוד' זי"ע (פרשת ראה אות א), דהנה אמרו חז"ל (הובא ברש"י בראשית א, א) 'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים והקדים מידת הרחמים ושתפה למידת הדין'. ומבאר, שמלך רחמן מודיע לנידון - הנה ביום פלוני אשב על כסא הדין ואדון אותך, ראה נא לסדר לעצמך מליצים ופרקליטים, ואם אינו מרחם אז אין לו מה להודיע, אלא בהגיע היום ידין אותו לחובה ח"ו. כיו"ב,

הינם ארבעים יום שמתחילת אלול עד לאחר יום הכיפורים, כי הם ימי 'יצירת הולד' של השנה הבעל"ש. וביד האדם לבקש רחמים ותחנונים מלפני המקום שיתהפך כביכול מנוקבא - בחינת דין, לדוכרא שהוא כולו השפעת רחמים².

באלו הימים - ימי ההכנה לקראת יום הדין הגדול -
יום בו 'תחתוך קצבה לכל בריותך', מן היושר לכל 'בר דעת' לדעת כי תחת היגיעה והעבודה הקשה על הפרנסה - 'על המחיה ועל הכלכלה' במשך ימות השנה שכאמור ממילא איננה מועלת במאומה, עדיף

ומפורש כתב ה'גרא' (אדרת אליהו פר' כי תשא, פל"ג ז) על הכתוב בפר' עקב (ט כה) 'ואתנפל לפני ה' ארבעים יום', והיינו בימים שבין ר"ח אלול ליוהכ"פ, שבאותם ארבעים יום לא עשה כלום אלא התנפל עליהם (והתפלל לפני ה' בעדם), ע"כ נתקנו אלו המ' יום לתפילה ולתחנונים³, וביוה"כ נתרצה השי"ת להם.

ה'שער המלך' (שער א פ"ה) מבאר עפ"י דברי חז"ל (ברכות ס.) שב'ארבעים ימי יצירת הולד' יכולים אביו ואמו להתפלל שיהא הוולד זכר, כי אז עדיין בידו להפוך (בתפילתו) את הולד מנקבה לזכר, וברומה להם

כביכול הקב"ה 'מקדים' את מידת הרחמים בחודש אלול, לפני מידת הדין שהוא הדין שבראש השנה, וזהו 'שיתף מידת הרחמים' כי ע"י שיתוף זה שאנו מעוררים הרחמים בחודש אלול נצא זכאים בדין. **יט.** ויש ללמוד מכאן על צורת התפילות בימים אלו שצריכים להיות בבחי' ואתנפל, כמי שיודע שרק המלך יכול להצילו והרי הוא נופל לרגליו בתחנונים מקירות ליבו ובכל כוחו...

כ. המשיל המגיד מדובנא בענין ההכנה באלול לקראת ר"ה, מעשה בחנווני שערך חשבון מדוקדק על כל הוצאותיו והכנסותיו ונתברר לו לצער הרב כי ההוצאה יתירה על ההכנסה ונראה שהוא עומד לפשוט את הרגל בקרוב מרוב החובות, בצר לו החליט לילך אל גביר העיר ולבקש ממנו הלוואה גדולה של כמה אלפי דינר בתשלומים נוחים בכדי שיוכל להמשיך להחזיק את החנות, ואכן הלך אל בית הגביר, אך בהגיעו אל הבית עצר אותו המשרת מלהיכנס באומרו שהגביר עסוק עתה מאוד ואי אפשר להפריע לו, על כן ישוב עוד כמה שעות, הסתובב האיש בחצר גינת ביתן הגביר כשכולו נסער חרד ודואג, לאחר כמה שעות שוב דפק על הדלת ושוב מנע אותו המשרת, וחזר האיש להסתובב בחצר אנה ואנה כשאינו מוצא מקום להניח את נפשו. כשיצא הגביר לתפילת מנחה ניגש אליו החנווני וביקש הלוואה כשהוא מבטיח להעמיד לו ערבים הגונים, ומיד נתן לו ככל אשר ביקש. בהגיע העשיר לביהמ"ד פגע בו אחד ואמר לו, אה, אדוני העשיר, בדיוק חיפשתי אותך... הואל נא להלוות לי סכום הגון... השיב לו הגביר שאין ביכולתו עתה להעניק הלוואות. שאלו הלה, יאמר לי מר, מה ביני לבין החנווני שנתת לו במאור פנים, השיב לו הגביר, וכי מה דמיון יש ביניכם, הלה המתין לי שעות רבות וראיתיו מהלך סהרורי בחצר ביתי בלב נרעש ונפחד, וראיתי שאכן חייו אינם חיים וזקוק הוא להלוואה הגונה שתעמידנו על רגליו, אולם אתה לא באת אלי ולא המתנת עלי, אלא 'בדיוק' ראית אותי וכבר הינך מבקש הלוואה... כיוצא בדבר יש לך אדם המכין עצמו בכל חודש אלול לקראת ראש השנה, מרבה בתשובה ובתחנונים לזכות בדין, וממילא כשמגיעה השעה נכמרים עליו רחמי הקב"ה 'ובדין' שירחמו עליו... אמנם יש אדם המעביר את כל החודש בלא כל הכנה ראויה, ובהגיע ראש השנה 'נזכר' הוא לבקש רחמים כי בדיוק עכשיו נפגש עם 'המלך'... ובאלו פנים יפצה פיו בתפילה ובתחנונים...

כה אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, ידוע היה הבארון ראטשילד בנדיבות לבו ומעות לרוב יצאו מידו לרבבות אלפי בני ישראל, ומטבע הדברים שיחרו רבים לפתחו, והיו האנשים ממתנים זמן רב ב'תור' בפרוזדור ארמונו, עד שהוכנסו לחדרו של הבארון, וכל אחד מגולל את כל 'סיפורו' זה יש לו בן חולה וזה השיא י"ג צאצאים, השלישי מחוסר דירה וברביעי מטופל ב... והיו העניינים מתארכים ללא גבול וקץ, על כן נענה הבארון, מהיום והלאה יתחיל כל אחד את דרשתו בעודו ממתין בתור, ובבואו לחדר הפנימי יגיד לפני את ה'שורה התחתונה' כמה הסכום לתשלום... ותו לא מדי.

כיו"ב לדידן, לבוא אל החדר הפנימי (כביכול) רק בראש השנה ולומר אז את כל ה'דרשה' יש בזה מעט טעם שלא לשבח, לזה מן הראוי שכבר בחודש הרחמים והסליחות, יתחיל לערוך את הכנותיו, לפרט ולהתפלל על צרכיו ועל הכל להכין עצמו כדת וכנכון שיוכל כראוי להכנס אל הקודש, ובזה יוכל ביום ר"ה לומר את ה'שורה התחתונה' ולקבלה באהבה וחיבה במלוא חפניים טובה וברכה.

לו להזיע ולהתייגע בזה החודש ב'ספר התהלים' ובתפילות²², ובוה יקצור 'רווחים' נאים וגדולים למשך

כא. הרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע היה אומר כי עיקר הדין בראש השנה הוא אודות התפילות בחודש אלול, כמה התפלל והיאך התפלל והאם הרבה באמירת מזמורי תהלים, ובוה ביאר הא דאיתא בגמ' (ר"ה יח.) 'בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא (כבשים למעשר) וכו', רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד, ש'אמרנא' מרמז על לשון 'אמירה', והיינו שכל באי עולם עוברים לפניו לדין כמה התפללו, ואילו רב יהודה אמר בשם שמואל כחיילות של בית דוד דהיינו מזמורי תהילות דוד בן ישי, שהם ה'חיילים' וכלי הזיין של בני ישראל ושל בית דוד, וע"ז גופא המשפט אודות ה'חיילות' ואמירת התהלים. ואכן נהגו ישראל עם קדושים להרבות באמירת תהלים המסוגלים ביותר באלו הימים. וכך אמר הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע (למשמשו כאשר שלחו לקנות עבורו ספר תהלים) דער סאזאן פון חודש אלול איז דער תהלים (ה'עונה' של חודש אלול הוא ספר תהלים).

הא לך לשון 'שער המלך' (שער הראשון פ"ב) הנה ראיתי בכמה מקומות מאז ומקדם, גם אבותי סיפרו לי המנהג הזה הנכון היפה, מראש חודש אלול עד יום הכיפורים, תיכף אחר התפילה לומר ספר תהלים בקול בכי ונעימה, האחד היודע לזמר ולדבר יעמוד לפני התיבה, וכל העם עונים אחריו. אמרתי גם כן לעשות הטוב והישר הזה למנהג בעירנו, כי העיקר בחודש זה להכרית ולהבריח המסטינים הנאספים על חג האסיף לאסוף אותנו ח"ו, לכן אנו באים בחודש הזה, שהוא יוסף להוסיף, ומאן דיוסיף מוסיף, ולא יאסף, ואין לך דבר שעומד בפני המקטרגים כמו ספר תהלים הנקראים 'מזמורים', שבהם יכול לזמר ולהכרית כל הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה, ומחמת שאנו צריכים דווקא בזה החודש לבער הקוצים, ידרוש על קוץ 'תהלים תהלים' בכוונה ובבכיה, לאמר התפילה שאחר כל הספר, ושלא יהיו פחות מעשרה שיאמרו השלש עשרה מידות בסוף יהי רצון. ובאם יש איזה מקום ועיר שלא יודעים המנהג הטוב הזה, ראוי להודיעם שלא ימושו מן ספר התהלים בכל יום מחודש הזה, ויהא חשוב כאילו עסקו בנגעים ואהלות, וזכות דוד המלך ע"ה יעמוד להם להוציא כאור משפטם לחיים ולשלום.

כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הובא באבות הראש מבנו של הגר"ח פאלאג'י, חלק נפש יתירה אות קפג) שג' זמנים מסוגלים ללמוד בספר תהלים - ואלו הם, בשבת קודש, ובימים טובים, בראשי חדשים, ולמעלה מהם בימי חודש אלול. והוא היה נותן בהם סימנים, כי פתח בפרק ראשון באשרי שהוא ר"ת אלול שבת ראש חודש יום טוב, ולכן אמרו בגמרא (ברכות י.) 'כל פרשה שהייתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי'.

המהר"ם שפירא מלובלין זצוק"ל שלח פעם בחודש אלול מכתב אל הרה"ג ר' דוד הלחמי זצ"ל (שהיה הגבאי בישיבת חכמי לובלין), שיורה לכל בני הישיבה, שמלבד עשרת פרקי תהלים שאומרים בחודש אלול בכל יום כמובא בפוסקים, יוסיפו לומר בכל יום ויום בחודש אלול את פרק קי"ט אשר כולו בקשות על רוחניות, תורה וקרבת ה', וזהו כוונת הזמן של חודש אלול להתקרב אל ה', ועלינו להשתדל לומר לכל הפחות פעם אחת בשבוע פרק זה.

ומעניין לעניין באותו עניין, התקינו הקדמונים לומר בכל יום את המזמור 'לדוד ה' אורי וישעי', וכתב ב'סידור האר"י - סידור ר' שבת' (סדר כוונת ר"ח אלול) וז"ל. כל האומר מזמור כ"ז 'לדוד ה' אורי וישעי' וכו' מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטרגים ושטנים ומארי תריסין ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועי"ז יכניע כל המקטרגים. כי מר"ח נפתחו י"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי והם מתגלין ומאירין למטה... ועי"א אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטרגיין - שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא 'מלפניך' משפטינו יצא ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין.

ובכמה קהילות נהגו לומר בכל יום בחודש אלול את פרק קמ"ג לפי שכתוב שם 'אל תבא במשפט את עבדך', וכמו כן יש אומרים פרק נ"א שהוא 'מזמור התשובה' (כלשונו של רבינו יונה בספר שערי תשובה שער הראשון אות לג). ובכלל, יש קהילות הנוהגים לומר כל ספר התהלים בכל שבת קודש מימי אלול, ונהרא נהרא ופשטיה, זה הכלל חלילה לו לאדם לבטל את הזמן בשינה ותרדימה, אדרבה, יקום נא, ויזעק אל ה' אלוקיו - כל חד וחד לפני מנהגו וירווח לו. כב. הנה אמרו חז"ל 'מזל אלול בתולה', ויש לרמז בענין זה מהנהוג שבעולם, הנכנס לבית חתנות בעת ה'קבלת פנים' והוא הזמן שהנאספים מתוועדים לפני החופה, הכל יושבים, זה מסיח עם רעהו וזה טועם מיני מאכל, וחלקם יזמרו לכבוד החתן, אבל החתן עצמו - עין לא ראתה, הוא יושב ומתפלל מתוך בכי ותמרורים, והנה עומד

באר הפרשה - פרשת כי תצא

יג

כל השנה הבעל"ט. ולא רק ב'פרנסה' הדברים אמורים, אלא בכל ענין וענין, פי כמה וכמה יפעל האדם אשר ישקיע כל מרצו כוחו ואונו בתפילות כראוי בימים אלו ויחסוך מעצמו טירחות ויגיעות יתירות²² במשך כל השנה הבעל"ט²³.

אריה שאג מי לא יירא - להיות ירא וחרד מאימת הדין כתבו רבותינו בעלי התוספות (מושב זקנים, ויקרא ו ז) בזה"ל, 'אחד לחטאת ואחד לעולה', ר"ת אלול, כי בעוד שהיו קרבנות קרבין כיון שהגיע חודש אלול היה כל אחד מישראל חרד ושב מן העבירות שבידו,

מן הצד ילד קטן שאין לו השגות... ושואל את אביו מי הוא זה ה'נעבעך' (מסכין) שיושב וממרר בבכי בשעה שכולם לבושים בגדי שבת ושמחים עד מאד. עונה האב, לא ולא, זה אינו נעבעך, אדרבה, הוא הוא עיקר (מרכז) השמחה, הכל חגים ושמחים מסביבו, אלא שהוא יודע היטב שכל עתידו תלוי ועומד ביום הזה, כל השערים פתוחים עתה בפניו, על כן הוא נושא תפילה לפני בורא עולמים שיעלה ויצמח כגן רטוב, ויאמר לדבק טוב וכו', ופועל לעצמו לכל החיים.

כיו"ב, מזל אלול בתולה, דומה לאותה שמחת נישואין, מי שאין לו דעת חושב שהימים ימים כבדים וקשים, נעבעך'דיגע טעג (ימים מסכנים), אבל ה'מבין' יבין, שכל עתידו תלוי בימים הללו, והכל פתוח לפניו, ישפוך לבו ותפילתו לפני בורא כל עולמים, שתבוא עליו ועל כל הנלומים אליו שנה טובה ומתוקה בכל מילי דמיטב.

כג. סיפר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע עובדא שהוא עצמו היה עד לה, וממנה למד לקח רב לעבודתו יתברך כל ימי חייו, וכך הוה מעשה, אב ובנו עניים ודלים פסעו יחדיו כשעל פניהם ניכר שזה זמן רב לא בא אוכל אל פיהם, לפתע הבחין האב במטבע של זהב הנוצצת על פני הקרקע, ביקש האב מבנו שיתכופף להרים את המטבע ומזה יוכלו לקנות דבר מאכל לסעוד את נפשם הרעבה, אך הבן סירב באמרו שאין כוחו במתניו בכדי להרים מטבע זו, אי לכך התכופף האב, הרים את המטבע, וקנה בו שלושה עשר תפוחים, והביאם אל בנו בעבור תחיה נפשו בהם, אך הבן טען לעומתו שהיות ולא התאמץ להרים את המטבע אינו זכאי לשבוע מטוב התפוחים, אמנם האב שראה ברעבון בנו ואינו רוצה לאכול מהתפוחים אמר לבנו שהוא צריך להקדים לילך מעט לפניו מסיבה כלשהו, בדרך הילוכו בכל מרחק מה הוא השליך ארצה תפוח אחד, וכך מצאם הבן שהלך לאחוריו, כמובן שנפשו הרעבה כבר לא יכלה עמוד, התכופף ושטף את התפוח ולאחר מכן אכלם להשקיט רעבונו כי עז, וכך מצא את כל הי"ג תפוחים ואכלם.

נענה רבי צדוק ואמר לתלמידיו שומעי לקחו, בואו וראו, באם היה הבן מתכופף פעם אחת ויחידה להרים את המטבע מעל פני האדמה, הרי שוב לא היה צריך לטרוח ולכופף עצמו שלושה עשר פעמים ובכל פעם לעמול ולשטוף התפוח מטינוף הארץ, והאמת היא שהרבה לימודים ישנו בסיפור זה המתפרש לע' פנים שבכפיפה אחת חוסך האדם מעצמו כפיפות ויגיעות רבות לאחר זמן,

שמעו נא רבותי, בחודש אלול הוא הזמן שהקב"ה יורד ומבקש מאתנו 'איין בייג' - כפיפה אחת, ואמיתית. הוא גם נותן לנו את התפוח, כלומר, מביא לעולם התעוררות, ורק מבקש מאתנו, התכופפו והגביהו מהארץ את ההתעוררות שנתתי לפניכם, ואם ח"ו אינו עושה זאת כעת יצטרך במשך השנה להתכופף - לעורר רחמים, לקרוע הגזירה אחר שנגזרה בימים הנוראים. אומרים לו לאיש באם יתכופף פעם אחת ויחידה להרים את ההתעוררות מעל פני האדמה, הרי שוב לא יצטרך לטרוח ולכופף עצמו שלושה עשר פעמים.

כד. הגה"צ רבי חיים פרידלאנדער זצ"ל (משגיח דשיבת פוניבז' המעטירה בבני ברק), החל ביום מן הימים (באמצע השנה) לסבול מכאבי שיניים חזקים מאד, בפנותו אל הרופא עקר לו הלה אחת משיניו ומצא שאין החולי בשיניים אלא הוא חולה ל"ע במחלה הנוראה, תיכף כאשר שמע רבי חיים את הבשורה הנוראה, נענה ואמר, חבל, אילו הייתי קורע שערי שמים באלול העל"ט הייתי מונע גם זה מעלי... כי כל מכאוב הבאים לו לאדם משך ימות השנה בידו לבטלם בימי הרחמים והסליחות הקודמים לזה הגזירה.

בשנה אחת בסוף חודש מנחם אב חלה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע עד למאד והיה מוטל על ערש דווי, הרופאים קבעו שיש צורך לנתחו מיד ללא שום שהיות, אך הרבי לא הסכים שינתחוהו עד עבור הימים הנוראים, באמרו הננו מאמינים כי ב'ראש השנה' נגזר דינו של אדם ובידנו לפעול לשינוי הגזירה, משראו בני המשפחה כי הרבי עומד על דעתו, שלחו את הרופא אל הקודש פנימה והוא סידר לרבי את כל דרך הילוכו באכילה שתיה ושינה עד אחר הימים הקדושים, ונדחה תאריך הניתוח עד למחרת יום הקדוש, ויהי ממחרת יום הקדוש בדקוהו הרופאים

באר הפרשה - פרשת כי תצא

שנאמר (עמוס ג ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועכשיו שאין לנו קרבנות כדי הוא לכל, שיהא ירא וחרד ושב ולחדש מעשיו מר"ח אלול ואילך (והיינו שמתרצה בתשובתו בימים הללו, כמי שהקריב קרבן עולה וחטאת). עב"ל.

וכן כתב רבינו יונה (שער היראה אות קא) 'משנכנס אלול עד מוצאי יום הכיפורים יהא ירא וחרד מאימת

הדין, והן הן דברי ה'בעל הטורים' (פר' נצבים ד"ה את לבבך), וז"ל, 'לולא האמנתי לראות בטוב ה'" (תהלים כו יג), לולא אותיות אלול, שמאלול ואילך חרדתי נגד ה'י". ונודע מה שכתב השל"ה הק"ן זי"ע (תחילת מס' ר"ה), כי רבותינו הקדמונים נתנו סימן בלשון הפסוק (עמוס ג ד) 'אריה שאג מי לא ירא', אריה ר"ת אלול ראש השנה יום כיפור ה'ושענא רבא^כ, שבימים נוראים אלו מי לא ירא^כ מפחד ה' והדר גאונות^כ.

שנית, ויראו כי פלא גדול נתחרש וכל הסכנה חלפה כליל, וכבר אינו נזקק לניתוח, נענהו הרופא ואמר לו בלשונו 'הזמן פעל לטובתך' (כוונתו הייתה שהזמן שעבר הועיל למערכות הגוף להשתנות לטובה), נזדעק ה'נתיבות שלום' ואמר 'הזמן פעל לטובתי', היינו הזמנים הגדולים של חודש הרחמים וימי ראש השנה ויום הכיפורים הם הזמן שבהם יכול כל אדם לפעול לשנות את גזר דינו לטובה ולברכה, וזה אשר פעל שאבריאל לגמרי למעלה מדרך הטבע. והיה ה'נתיבות שלום' מספר מעשה זה בימים אלו לחולים מסוכנים, באמרו להם, שאף אם בר"ה אשתקד נגזר עליכם 'דין קשה' זה, אך עומדים אנו לקראת ר"ה אשר נכתב בו גזר דין חדש, ובידכם לפעול לבטל כל גזירה רעה, ולהמתיק הדין לחיים טובים ולשלום.

שימו לבבכם, איש יהודי שעברו עליו יותר מעשר שנים מעת נישואיו שלא זכה בפרי בטן, והתייסר בגוף ובנפש באופן נורא ואיום, ודרש בכל העת אצל הרופאים, והנה בשנה שעברה בחודש אלול תשפ"ג שמע את המעשה הנזכר, וחשב לעצמו, אולי אעשה כן גם אני, אעזוב את הרופאים ולא אשקיע אלא בתפילות ובתחנונים לפני שוכן מרומים, ונמלך עם ב"ב והחליטו שניהם לדבוק בתפילה בלי הרף, ואכן הזמן פעל לטובתם... ולפני כמה חודשים נולד להם בנם במז"ט מבלי ללכת לרופא בשר ודם...

בינו והתבוננו, כולם שמעו את המעשה עם ה'נתיבות שלום' ש'הזמן פעל לטובתך'... אך אותו חכם לקח את הדברים למעשה וזכה להיות חכם הרואה את הנולד... ועל דרך שאמר לי אחד מחשובי הרבנים שליט"א, אשר ל"ע נפטרה בתו לפני כמה חודשים, שגם בשנה שעברה שמע עד כמה צריך להתפלל לזכות בדין כי הוא נורא ואיום, אך לא חשב ולא 'חלם' שהדברים נוגעים אליו... מעתה עורו והתעוררו, ואל תאמרו כבר שמענו את כל ה'דרשות' וכל המעשיות... אלא ידע כל אחד שהדברים נוגעים אליו ממש, ויזכה לפעול לעצמו כל מיילי דמיטב גם בדברים הנראים שאין סיכוי...

כה. מרגלא בפומיה של הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע לומר בשם ה'חזון איש' כי 'יראת שמים' בימינו הוא להאמין שכל העובר על האדם בכל השנה נקבע ונגזר כבר בראש השנה שלפניו.

כו. ושמעתי לרמז כי הפסוק (תהלים קיט קכ) 'סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי' עולה בגימטריא כמניין 'אלול ראש השנה יום כפור נעילה הושענא רבא' (2090).

כז. וכבר שאלו את הגאון רבי חיים קנייבסקי צוק"ל, מדוע נאמר 'אריה שאג' בלשון עבר, ולא אריה שואג בלשון הווה, הרי בכל שנה ושנה באים הימים הללו מחדש. והשיב, מאמינים בני מאמינים אנו שכל הקורות עמנו בשנה שחלפה כבר נגזר בר"ה, וכשמתבוננים בדברי הימים - כי פלוני שהיה עמנו לפני כשנה בימים הללו כבר איננו, רעהו שהיה אשתקד בימים הללו מ'עשירי העיירה' פשט את רגלו ועתה פושט גם ידו לקבץ נדבות, זה חלה ל"ע וזה הפסיד... הרי אריה שאג בלשון עבר, ר"ל האריה דאשתקד שואג ראו מה נגזר.. כמה וכמה אנשים שלא 'חלמו' ולא חשבו שככה יארע אליהם, וממילא מי לא יירא לקראת השנה החדשה.

דבר נפלא כתב בקונטרס 'משקה ישראל', כי הנה מצוי היום אשר מניחים טבלא בה מצויירים תמונות וכיו"ב בעריסת התינוק סביב לראשו למען יתבונן בהם וירגע מבכיו, יש המדפיסים על הטבלא תמונות של צדיקים, ויש להבדיל המדפיסים עליה תמונות של בעלי חיים, ומעשה היה בתינוק אשר הניחו דמות אריה בראש מיטתו, אותו ראה בשכבו ובקומו... לאחר שגדל מעט בהיותו כבן ג' וד' שנים נסע לטייל עם כל בני משפחתו בגן החיות הנקרא 'ספארי', ובראותו את ה'אריה' החל לרוץ אליו כמי שפגש את ידידו משכבר הימים, נזעקו בני המשפחה לתפסו

וכך איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קל: ד"ה התחיל), למטה אין דין למעלה^{כט}, וזהו פירוש המדרש 'כשישראל וז"ל. והעיקר צריך כל אחד ואחד להמשיך עליו עושין המשפט, השי"ת עושה עמם צדקה'. ואופן היראה, היראה באלו הימים באיזה אופן שיהיה, כשיש דין אם הוא מאותן המכירים קצת וקרובים להשי"ת בוודאי

בטרם יהיה מאוחר ח"ו, והסבירו לו שהאריה הינו בעל חי מסוכן מאוד, ובידו לטרוף אנשים חיים ולהפכם לגל של עצמות, נענה להם הילד בתקיפות, מדוע תאמרו כן, והלא אני מכירו מיום לידתי... הרי הוא שוכב בשקט ואינו עושה מאומה... אמרו לו, אינך מכיר אותו רק את תמונתו הנך מכיר... והנמשל ברור, יש לך אדם שאומר מה לי לפחד מ'שאגת האריה' והרי מכיר אני אותו משנה שעברה ומלפני שנתיים וכו' וכו', מה הרעש והחרדה מר"ה - הלא עברו עלי ר"ה כמניין שני חיי... אך באמת אינו מכיר אותו אלא רק את ה'תמונה' שלו... אילו היה מבין בשכלו מהי המשמעות של יום הדין, ועד כמה כל מהותו ועתידו תלויים על כף המאזניים כפשוטו הרי היה 'שומע' היטב את האריה שואג, ונחרד ומתיירא מקולו...

כח. כ"ק מרן האדמו"ר מדז'מיגראד זי"ע כותב בהקדמה לספרו 'אריה שאג' שבעת בריחתו (יחד עם עוד כמה יהודים) מצבאות הרשעים בימי מלחמת העולם השנייה נכנסו לתוככי היער, והנה שמעו קול אדיר וחזק של שאגת ארי, וינוסו מפניו כל עוד רוחם בנפשם, אך לפליאתם ראו שבצידי הדרכים יושבים כמה אנשים שאננים, אוכלים ושותים, ועושים כל צרכם, כאילו שאין 'שאגת הארי' אומרת להם כלום, ומה מאד תמהו על כך, לאחר שהארי עבר שאלנו אותם היאך לא יראתם מהאריה הגדול שעבר לצידכם ושאג בקולו, אך לא ענו לנו האנשים, ונתברר לנו שהם 'חרשים' ולכן לא שמעו את קול הארי ולא ידעו לנוס מפניו, ועלינו לראות שלא להיות כאותם ה'חרשים', כי בימים אלו אריה שאג מי לא ירא, ורק ה'חרש' לא ירא, כי לא שמע ולא השמיע לאזניו (ער האט נישט 'דערהערט') את שאגת הארי.

עוד יש לך אדם השומע שאגת ארי ואינו מתיירא, ואיזהו, זה המטייל ב'גן החיות' סמוך לכלוב שבו נמצא האריה מאחורי סורג ובריח, שהארי שואג ונוהם ומרעים בקול נורא והלה עומד ושוחק... כי יש דבר החוצץ בינו לבין הארי, כך זה השומע את שאגת ימי האלול ואינו מזדעזע, יש בזה סימן שמחיצה של ברזל מפסקת בין לבבו לקדושת הימים...

וכבר הכריז פעם חכם אחד 'כי אי אפשר לתרץ את השאגת אריה אלא על ידי המסילת ישרים'... ותמהו הכל, כי מה עניין 'מסילת ישרים' שהוא ספר מוסר והדרכה ליישב קושיא של ה'שאגת אריה' הנודע בחריפותו ובעמקותו בכל הש"ס והפוסקים... וביאר להם שכוונתו ל'שאגת האריה' של חודש אלול והימים הנוראים, שאי אפשר ליישב את הקושיא 'מי לא ירא' אלא על ידי לימוד ספר מסילת ישרים ושאר ספרי מוסר ויראה והליכה בדרכיהם ליישר מסילותינו...

כט. עובדא הווה אצלו (ה'בית אהרן', שמעתי עובדא זאת כמה פעמים מאדמו"ר זי"ע) שקרא פעם לשני אברכים וכה אמר להם, הנה יש בספר הקדוש 'ראשית חכמה' שער הגיהנום, אבקשכם לעסוק בזה דבר יום ביומו ובואו אלי לאחר ג' ירחים (כידוע שחיל ורעדה יאחזון במי שלומד 'שער' זה, בו מתואר בפרוטרוט כל סדרי גיהנום)... אחר כג' חדשים חזרו השניים אל הרבי, נכנס הראשון שהיה בעל כובד ראש וענה לרבי ששאלו מה ראית ב'ראשית חכמה' - נבהלתי כהוגן ופחד יאחזני, הרגיעו הרבי כי 'אב הרחמים' יושב במרומים... משיצא הראשון ופגש בשני שהיה 'קל בדעתו', ושאל את הראשון מה אמר הרבי, ומסר לו דברים כהויתם... כשנכנס השני ונשאל מהרבי מה למדת בראשית חכמה ענה בקור רוח מה שלמד (וראו על פניו כי נקט בידו את הפסוק 'הנה א-ל ישועתי ולא אפחד'), אמר לו הרבי, לא, לא, כל מה שראית אינו אלא משל... הרבה יותר ממה שכתוב כאן מוכן בשמים למי שממרה את פיו של הקב"ה. משנכנס אברך שלישי שאל את הרבי 'למדנו רבינו' מה האמת, אמר לו הרה"ק, אלו ואלו דברי אלוקים חיים, המקבל את הדברים כפשוטם 'יש דין למטה' אזי אין דין למעלה, ואילו המקל ומזלזל בזה אזי ח"ו...

אף לענין ימים הללו ייאמר כן, המקבלם כפשוטם יינצל מהדין, וינהגו בו מן השמים בחסד וברחמים ויכתבוהו ויחתמוהו לחיים טובים ולשלום (וכך היה שגור בפי הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע לכל אלו שהיו מתייראים אימתא יתירא כי לא 'חברה גזלנים' יושבים למעלה, אלא 'אב הרחמים' יושב בשמים ויש לנו לבטוח בו כי יציל את בניו מן הדין).

ובזה יתבאר מה דאיתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פ"ג) 'יראתי מתוך ש'מחתי וש'מחתי מתוך יראתי', כי אם אכן זוכה ל'יראתי' בוודאי יש מקום ל'שמחתי'...

באר הפרשה - פרשת כי תצא

עוד נאמר שם בעניין (פסוק ח) 'השמר בנגע הצרעת' וגו', והיינו שבא הכתוב להזהיר ולאסור קציצת הנגעים. ודרשו חז"ל (בספרי) שבכלל האיסור הוא גם בנגע טהור שאסור להסיר אותו. וביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (תשי"ד ד"ה השמר) בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על פי מה דאיתא בזוה"ק (ח"ג מו): כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה ויכיל למללא ולא מליל, והיינו, שכחומר האיסור של דיבורי לשון הרע, כך ממש הוא הנמנע מלעודד את חברו בדיבורים טובים המשיבים את הנפש, ולזה מרמזו נגע טהור, ומשום כך אסור לחתוך אותו, למען יזכור היטב שרצו מן השמים לעורר אותו על שלא אמר לזולתו דברי חיזוק ועידוד המשיבים את הנפש ל'ב.

בפרשתן (כב י), 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו', וביארו בעלי התוס' ב'דעת זקנים', כי טבע השור שהוא מעלה גרה ולועס את מאכלו זמן רב יותר מהחמור שאינו מעלה גרה, וכאשר יחרשו שניהם יחדיו

יש להם יראה ופחד באותן הימים ל', יראה עילאה, ואם לאו מאימת הדין נפשי תבחיל. צריך מאד לירא ולפחד וזהו העיקר, ואז הקב"ה עושה עמם צדקה, עכ"ל.

וצדקה תהיה לנו - להטיב איש לרעהו ולא להיפך ח"ו

בפרשתן (כד ט), 'זכור את עשה ה' אלוקיך למרים בדרך לא בצאתכם ממצרים', ידועים דברי הרמב"ם (סוף הל' שומאת צרעת) בזה"ל, הרי הוא אומר, התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים, וגידלה אותו על ברכיה, וסכנה בעצמה להצילו מן הים, והיא לא דברה בגנותו אלא טענה שהשוותה אותו לשאר נביאים, והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה עניו מאד, ואעפ"כ מיד נענשה בצרעת. ק"ו לבני אדם הרשעים המפשיים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות, עכ"ל (ועיי"ש עוד באריכות).

ל. ואכן מסופר על הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בעצמו, שפעם היה בחודש אלול בעיר אנטיפולי והתפלל שחרית בבית האכסניא, וקודם שהניח תפילין דרבינו תם פנה למשמשו ואמר 'שפאנט מיר גיכער איין דיא פערד די האר ברענט מיר פון פחד פון ראש השנה' - הכן מהר את הסוסים, כי שער ראשי 'בוער' מפחד מראש השנה... (ברכת אהרן עמ' קיט).

לא. יש שביארו (עפ"י ה'חפץ חיים', עיי"ש שה"ל שער התבונה סוף פ"ב) מדוע אמרה תורה 'זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים', וכי מאי נפקא מינה לדורות הבאים לזכור מתי והיכן היו הדברים, ומבאר ה'חפץ חיים' במשל לאב ובנו שנסעו יחדיו ברכבת, ולאב היה קר ביותר, ומחמת הצינה סגר את החלון, אך הבן שהיה לו חם מאוד פתח את החלון, שוב סגר האב את החלון, והבן חזר פתח. כך נמשכו פני הדברים, עד שאמר האב לבנו, כאן איני יכול להענישך כדי שלא לביישך ברבים, אך עוד מעט קט כאשר נגיע לביתנו אענישך על כל מעלליך הרעים... זה הכלל, על אם הדרך אין מענישין. ולכן אמרו 'זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים' שהענישה אפילו בהיותם בדרך, ללמדנו כמה חמור בעיני הבורא כאשר בניו מרכלים זה על זה, עד שמעניש על זה אפילו עלי אורח.

לב. פעם ניגש יהודי אל הגאון רבי אביגדור מילער זצ"ל לעת זקנותו בימים שלפני ראש השנה, ושאלו 'למדנו רבינו' במה אכין את עצמי כראוי לקראת יום הדין הגדול והנורא, אמר לו ר"א 'סמייעל' (לחייך, להאיר פנים של שמחה לכל אחד), הלה חשב שלרוב זקנותו לא הבין ר"א את שאלתו - שהרי לא ביקש ממנו הדרכה לקראת 'פורים' אלא לקראת 'יום הדין', שב ושאלו, מהי ההכנה לקראת יום הדין, ושוב, ר"א בשלו - סמייעל... וביאר כוונתו, אתם חושבים כי לרוב זקנותי לא הבנתי אל נכון את שאלתו, אפרש שיחתי, בדרך משל למי שעומד בראש 'רשת חנויות' המפוזרות ברחבי העיר, עולם כמנהגו נוהג וכל חנות אשר ברשותו מתנהלת על ידי עובדיו ומשרתיו, עדי הגיע 'אחרית שנה', אז יקח בעה"ב זמן - יערוך 'מאזן' (באלניס, הכנסות כנגד הוצאות) ויברר היטב את כל הנעשה בכל חנויותיו, ויגלה כי במקום פלוני יש מידי הרבה 'עובדים' ויש לשלח חלק מהם, במקום פלוני צריך 'לפרסם' יותר על קיום החנות למען ידעו דור אחרון שזכו לחנות כזאת בקרבם, במקום שלישי צריך להרבות ב'מיני' הסחורה... מכיוון שנדבר עם יועציו, אמרו לו אף אם נראה שעליך 'לשחרר' חלק מ'פועליך', חוס נא חמול נא, את פלוני אל תסלק, כי עצם שהייתו מביאה לך 'קונים' רבים מחוץ - ע"י החיוך והארת פנים שהוא מאיר לכל הבאים בשעריו... כך נמי האי יומא יום ראש השנה הוא יום שהקב"ה עורך בו כביכול 'מאזן' - בוחן ובודק את כל הנעשה בעולמו ו'כל באי

תילים של קנאה וצער אנב דמיונותיו, ומכל מקום חס עליו הכתוב, ומכאן נלמד עד כמה עלינו להיזהר שלא יצא מכשול מתחת ידינו ויגרם עגמת נפש^{לד} ואף במקום שאין הצדק עם האיש המצטער^{לה}.

אחת שאלתי מאת ה' שבתני בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה', ויכתבנו ויחתמנו לחיים טובים ולשלום עם כל ישראל אחינו ונאמר אמן.

ויהיו סמוכים זה לזה ישמע החמור שהשור עדיין לועם מאכל בפיו ויחשוב שהבעלים נתן לשור יותר תבן ממה שנתן לו, ויבוא מזה לידי צער ומכאוב, על כן אסרה תורה 'לא תחרוש בשור וחמור יחדיו'^{לג}. עתה בין והתבונן, אם ב'חמור' הקפיד הכתוב שלא לצערו עד כמה יש לנו להיזהר שלא לצער אדם מישראל. זאת ועוד, שהרי באמת לא קיבל השור יותר מהחמור אפילו גרגר אחד, אלא שכך נדמה לו לחמור, ובונה תילי

עולם יעברו לפניך כבני מרון, פעמים שהוא מחליט על כמה מ'עובדיו' שאפשר לשלחם מ'עסק' זה העולם... אמנם את אלו המאירים פנים לבאי עולם אותם ישאיר בכל אופן. מעתה תבין כי עצה טובה והגונה נתתי לכם לקראת יום הדין.

כע"ז ידוע כי הגה"ק רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל היה אומר במשל ל'בית מלון' היקר בעולם אשר השהות בו עולה כששת אלפי דאלער לשעה, ואף עשירים גדולים אינם יושבים בו יותר מכמה ימים ספורים, והנה רואה אחד האורחים את ידידו שמכבר הימים השווה אף הוא במלון, ויתמה העשיר עד מאד מה לידידי העני בבית יקר כזה, וישאל את ידידו הגידה נא לי כמה זמן שהותך כאן, ויענהו העני, זה לי כשנתיים ימים אשר אנכי יושב כאן, ותגדל תמיהת העשיר... עד שהסביר לו העני אני ממשרתי בית המלון, ולצורך עבודתי ניתן לי חדר ובית מדור בזה המלון היקר... כך כביכול העולם הזה 'עולם יקר' הוא עד מאד, אבל מי שעובד כאן, כלומר שיש בו תועלת לצורך העולם מחזיקים אותו כאן כחלק מ'בית המלון' ולא לצורכו אלא לצורך גבוה, ונוגע לכל מי שמאיר פנים לבאי עולם (וכי"ב מצרכי רבים) שמשאירים אותו לצורך העולם...

לג. כענין הזה מצינו עוד ב'ספר החינוך' בפרשתן (מצוה תק"ט) בדבריו על שורש איסור חרישה בשור ובחמור יחדיו, וז"ל (בשינוי קצת) אענה אף אני חלקי ואומר, כי טעם מצוה זו, הוא ענין צער בעלי חיים, כי ידוע שיש למיני הבהמות ולעופות דאגה גדולה לשכון עם שאינם מינם, וכ"ש לעשות עמהן מלאכה, וכמו שאנו רואים בעינינו באותם בעלי חיים שאינם תחת ידינו, כי כל עוף למינו ישכון. וכל חכם לב יקח מזה מוסר, שלא למנות בשום דבר שני אנשים הרחוקים זה מזה בטבעם, או משונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע, הנקלה והנכבד, שאם ראינו שהקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל, כ"ש בבני אדם אשר להם נפש משכלת לדעת יוצרם, עכ"ל, ודבר שפתיים אך למותר.

לד. וכמאמר החכם, הלכה פסוקה היא (א"ח כג א) שהמהלך בבית החיים צריך להסתיר את ציצייתו, בכדי שלא יהיה 'לועג לרש', מכיון ש'במתים חפשי' והם פטורים מן הציצית, ואם אמרו כן באותם נפטרים אשר כבר בגן עדן מנוחתם, עאכו"כ עלינו להיזהר כשאנו מהלכים 'בין החיים' שלא להיות 'לועג לרש', כל אחד באשר הוא... פשיטא ואין צריך לומר שלא ללעוג לאחרים כפשוטו, אלא הכוונה היא שלא להשתבח ולהתגדל במעלותיו כשהוא נמצא בין הבריות שלא זכו למתנות אלו... וכן אמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שלא ישתבח אדם בבניו בפרהסיא שמא תיגרם חלישות הדעת לעומדים מסביבו שלא זכו לכך.

לה. והזמן גרמא להרבות בגמילות חסדים, וכמו שכבר הבאנו מה שרמזו הקדמונים בשם החודש 'אלול' שהוא ר"ת איש לרעהו ומתנות לאביונים, וכן נרמז גם בשם הוי"ה ב"ה השייך לחודש אלול (וכמובא בסידורים בתפילת מוסף דר"ח) שהוא יוצא מסופי התיבות של 'וצדקה תהיה לנו כי' (לעיל ו כה), כי זה תפקיד הימים להרבות בצדקה וחסד...